

I midten av det 18de aarhundrede blev silkekniplinger arbeidet i Chantilly — væsentlig sorte, men hvite ogsaa — og det er disse, der har skapt dens ry. Det typiske for gammel Chantilly var dens reseau, «fond chant», denne maske er hexagonal, men overskjæres øverst og nederst av en horisontal traad; mønstrene, som fulgte tidens smag, var kantet med en tyk silke- traad og de hyppig forekommende modes fylt med forskjellige prydsting som «mariage» og «cinq trous».

Marie Antoinette benyttet meget Chantillys fine knipling, og fabrikken falt ogsaa med revolutionen; ti da den var en kongelig fabrikk, maatte kniplerskerne følge sin høie beskytterinde til skafottet. Saa er det stille om Chantilly indtil keiserdømmet. Napoleon fik den atter paa fote, og da der samtidig aapnedes eksport til Amerika, hadde den en god periode.

Da der omkring 1805 blev et rent raseri efter den hvite blonde, blev Chantillys kniplersker væsentlig optat av at kniple denne.

I begyndelsen blev denne spindelvævsagtige silkeknipling lavet i den naturlige farve floss-silken har, senere lærte man at bleke den, saa den fik en vakker sølvgraa tone. I blondernes modes er der endnu et litet ekko av rokokkens smag. Keiserinde Eugenie foretrak blonder fremfor alle andre kniplinger. Blondernes uhørte utbredelse skadet i længere tid al anden kniplingsindustri. Indtil 1845 hadde Chantilly med Caen og Bayeux en kolossal eksport.

Bayeux, der væsentlig arbeidet mantiller med det tette blad- og blomster- mønster til Spanien og dets kolonier, eksporterte for over en million frs. om aaret.

Krigen i 70 ødela Chantilly-fabrikken; hvad der nu kaldes Chantilly, laves udelukkende i departementet Calvados, hvor byerne Caen og Bayeux har udmerkede traditioner i sin kniplingsindustri. Caens silkeblonder var berømte, og Bayeux hadde allerede i 1765 lancert «point de Marly», der i sin tid gjorde likesaa stor furor i den kniplingbærende verden, som vi netop har set blonden gjøre senere. Point de Marly, der blev kniplot baade av silke og av lin, lignet gaze. Kun i Bayeux kniplot man større ting som messeskjorter og shawler.

Shawlerne er de mest kjendte og mest skattede av Bayeux' produkter. Denne mode er vel den stabileste man nogensinde har truffet paa i kvindernes kostumes historie. En kvinde vilde i denne tid ha følt sig vanæret hvis hun ikke i sit brudeutstyr hadde to shawler, et cachemirs til vinterbruk og et kniplings til sommerbruk.

Bayeux' og Chantillys sorte silkekniplinger var aldeles like baade i teknik

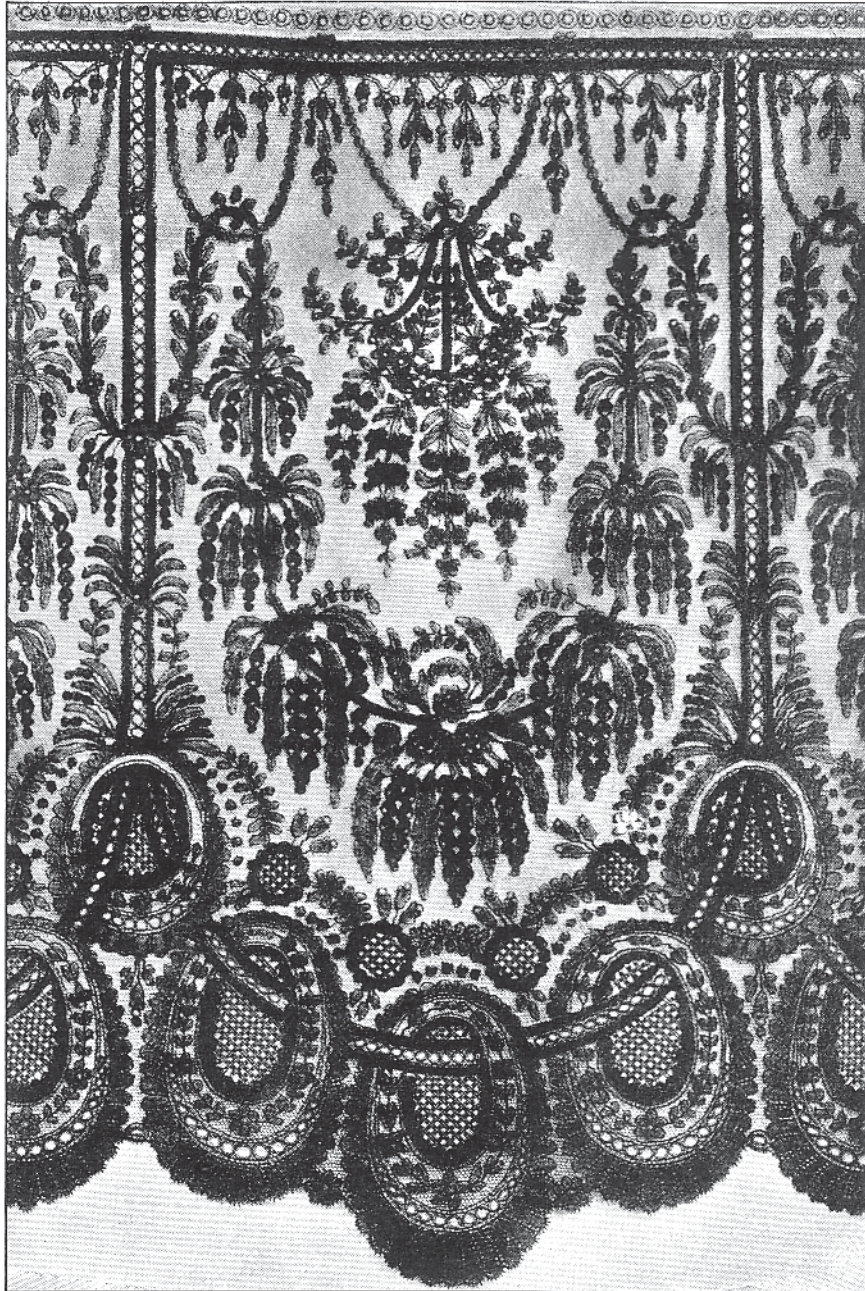

Fig. 49. Chantilly fra Bayeux.

og mønster, selv det mest øvede øie kunde ikke se nogen forskjjel. Det smukke reseau og mønstrets elegante blomsterarrangementer gjør dem allesammen til ønskestykker.

I de store stykker benyttes ikke fond chant i reseauet, men sættes i les modes. «Fond chant» er ogsaa meget hyppig anvendt som prydsting i andre kniplinger og som kjært barn har den mange navne. Her skal nævnes nogen: «Fond double», «fond de Paris», i England kaldes den «Kat stich» og i Flandern «Spelgrond».

Bayeux er nu Frankrikes største kniplingscentrum og har en vældig eksport. Dens største og første fabrik har i over 100 aar været i familien Lefébures eie og under deres ledelse. Denne kunstneriske familie er skyld i Bayeux straalende renommé, flinke tegnere som de alle har været, har de utrættelig skapt nye mønstre. Til Lefébures fabrik blev der i midten av det 19de aarhundrede knyttet en avdeling, der sydde kniplinger. Den gamle «point de France» teknik blev studert, originale stykker blev pillet op traad for traad og snart kunde man i Bayeux lave maken til de første kniplinger, der blev arbeidet i de kongelige fabrikker i 1665. I erkjendtlighet likeoverfor den store kniplingsprotektor blev disse kaldt «point Colbert».

I 1887 blev der i Lefébures fabrik syet en kniplingsmesseskjorte til Leo den 13de i anledning hans jubilæum. Tegningen til denne var levert av fabrikkens nuværende leder Ernest Lefébure. Det herlige mønster med fremstilling av pavens vaaben m. m. hvilte paa et reseau, der avvekslende var Alençons, Argentans og Argentellas.

Paven beundret kniplingen meget og paala, at den skulde indta en hædersplads paa utstillingen, der netop skulde aapnes i vatikanet.

Auvergne. Som i saa mange andre kniplerdistrikter har kniplingen været kvindernes hovedbeskjæftigelse i Auvergne fra gamle dage. Det vakte derfor stor bestyrtelse, da der omkring aaret 1635 kom et forbud fra parlamentet i Toulouse, som under straf og pine forbød personer uanset kjøen, stand og stilling at bære kniplinger, hverken av silke, lin, sølv eller guld. Dette var jo kniplingens død!

Det var to ting som laa til grund for dette urimelige paabud. For det første var det ikke mulig at faa tjenestepiker, da alle kvinder var i kniplingens tjeneste, og for det andet mindskedes forskjellen ubehagelig mellem høi og lav, nu da den almindelige skik og bruk var at alle brukte kniplinger. Der var stor fortvilelse; men Pater Régis — en jesuit — som da var i provinsen, forsøkte at trøste: «Støl paa Gud», sa han, «kniplingen gaar ikke til grunde.» Han reiste til Toulouse og ved sine forestillinger fik han bestem

melsen ophævet. Pater Regis fik ogsaa aapnet et marked for Auvergne baade i Spanien og Amerika. Dette bragte provinsen stor velstand. Efter sin død blev Pater Regis til tak for sine gode gjerninger kanoniseret og under sin nye titel av Sanct Francois Regis er han den dag idag Auvergne-knip- lerskernes skytshelgen.

Det var ganske lette kniplinger, lik forenklede flanderske, som producet i Auvergne.

I vore dage er her en stor industri; der kniples av lin, bomuld, silke og gjeteragg. En produktion, der i de senere aar har hat stor betydning for Auvergne, er de saakaldte «Cluny-kniplinger», saa kaldt, fordi de er kopier av gamle kniplinger i Cluny-museet i Paris. Det er væsentlig i byerne Le Puy og Mirecourt disse kniples.

Le Puy har et kniplemuseum med typer av alle sorter kniplinger fra alle tider og alle lande. Et saadant er selvsagt meget instruktivt og meget nyttig at ha i en by, hvor der ogsaa, som her, er en udmerket knipleskole, og en skole for tegning av mønstre.

Champagne. Kniplingerne fra Ardennerne var ansete, især var «point coupé» derfra i høi pris. Rheims og Chateau Thierry var sammen med Sedan blandt de gamle kniplesteder, Colbert valgte ut til sine kniplingsetablissementer 1665.

«Point de Sedan» heter en knipling, som blev kniplet i byen av samme navn. Dens blomst- og rankemønster, som staar paa en bund av den sekskantede av picotbesatte brider sammenstillede maske, er kun delvis konturert.

I Frankrike, som i alle de andre lande med god knipletradition, staar den moderne knipleindustri meget høit og har en anseelig produktion. Det er væsentlig putekniplingen, der nu produceres, men vi har netop set, at der i Bayeux ogsaa syes kniplinger. Ved siden av monsieur Ernest Lefebure nævnes ogsaa monsieur Le Puyer som den, der har den kunstneriske ledelse av knipleproduktionen. Mange av de gamle mønstre er tat op igjen med deres gamle morsomme prydsting. Krigen har imidlertid ikke skaanet knipledistrikterne; flere kjendte navne fra disse, som Ypres, Arras o. fl. er nu ruinhauger. Hvad der er endnu værre er, at de forhen bølgede lin- akre er stampet fulde av pigtraad og granater, og at der vel maa gaa decennier inden linen igjen kan gro, om den i det hele tat nogensinde atter kommer til at dyrkes der.

E N G L A N D

Kniplekunsten i England blev først kjendt og dyrket længe efter at den var kjendt paa kontinentet. En av aarsakene hertil kan være den, at England var meget optat av sine glimrende broderier; i denne gren av kunstindustrien har dette land gjort en stor og god indsats.

Richard den 2dens dronning, Anna av Østerrike, og hendes hofdamer elsket at brodere, og herlige arbeider skinnende av mangefarvet silke, av guld og av sølv skapte deres flittige hænder.

En anden grund kan ogsaa være den, at den sterke støtte de katolske lande hadde i sine klostre til utbredelse av kjendskap og til direkte arbeide av kniplinger hadde ikke England, fordi klostrene der var færre i det hele, og fredelig industri kom vanskelig op blandt det brede lag av folket under Rosekrigene. Efter reformationen forsvandt ogsaa klostrene ganske.

Katharina av Aragonien, Henrik den 8des første dronning, nævnes som den der først har spredt kjendskapen til knipling i England. Hun medbragte lærdommen fra sit hjemland, Spanien. Kjendskapet økedes ved de mange flygtningsinvasjoner, der i tidernes løp fløt ind i landet. Den første kom fra Nederlandene, hvor den melankolske og grusomme kong Philip den anden av Spanien indførte den hatete inkquisition, i hvis fotspor ild og blod fulgte, og hvor hertugen av Alba bragte terror, der han kom. Skarer paa hundredetusener flygtet i rædsel; mange av disse kom til England, hvor de blev vel mottat, dygtige som mange av dem var. En del av disse flygtninger, som kom fra distriktet om Mechlin, kunde kniple, de bosatte sig i Buckinghamshire — i byerne Newport — Pagnell, Olney og Buckingham. Denne invasion bragte ogsaa med sig bruken av de nuværende i England almindeligst brukte grønsaker, som kaal, selleri og gulerøtter.

Den anden invasion av dygtige kniplere kom fra Frankrike og var en følge av den forfærdelige Bartholomæusnat 24de januar 1572, hvor der i Paris og i mange andre byer i Frankrike var et masseslagteri av hugenotter. Dette var sat i scene av kongen, Karl den 9de, ledet dertil av sin mor, Catharina av Medici. Kongen selv skjøt paa sine borgere med en bøsse fra et av vinduerne i Louvre. Der gik en storm av indignation gjennom England, da nyheten naadde dit; men da Philip den 2den av Spanien hørte herom, kom der liv i hans marmoransigt og for første og sidste gang i sit liv lo han. Mange av de overlevende hugenotter flygtet til England, og de, der kunde kniple og som kom væsentlig fra Lille og omegn, nedsatte sig ogsaa i Buckinghamshire.

Under dronning Elisabeth, som døde 1603, kom kniplinger paa moden, det var «*Reticellaen*» hun især brukte til at kante sine svære pipekraver med. Hendes dragter var overlæst med perler, edelstene, sølv- og guldkniplinger, intet var denne grimme og forfængelige kvinde ekstravagant nok. Hun grep med begjærlighet hvad Italien frembragte av nyskapninger paa kniplingens omraade. Paa de mangfoldige portretter av hende, der hænger rundt i gallerierne og slottene i England, kan man følge kniplingernes utvikling paa hendes forskjellige dragter. Hugget i marmor hviler hun paa sin sarkofag i Westminster-abbey prydet med rik *reticella*-besætning.

Elisabeths rivalinde, den skjønne Maria Stuart, var ikke blot glad i at pynte sig med kniplinger, men hun elsket at kniple, og hun var til og med en habil mønstertegner. Den 8de april 1587 da hun stod foran blokken, og dette liv, saa fuldt av intriger, dyp lidelse og store lidenskaper, skulde avsluttes, bar hun et langt sidt slør, kantet med fine kniplinger. Hun var ikke alene om at gaa pyntet til skafottet. Den skik holdt sig ogsaa længe. Da lord Ferrers 1760 skulde hænges, fik han uttat fra sin garderobe en nydelig dragt brodert med sølv og kantet med rike kniplinger. «I disse klær er jeg blit gift, og i disse vil jeg dø,» sa han. Og saa skedde.

Folk likte ikke blot at bli gift pyntet med kniplinger, og de nøiet sig heller ikke bare med at henrettes med dem, de vilde ogsaa begraves med dem. Den smukke skuespillerinde Anne Oldfield holdt paa at dø. Hun blev spurt om hun ønsket at bli svøpt i uld. Pope har lagt hende følgende for tiden karakteristiske svar i munden:

No, let a charming chintz and Brussels lace,
 Wrap my cold limbs and shade my lifeless face.
 One would not, sure, be frightful when one's dead.
 And Betty, give this cheek a little red.»

Med sine opfyldte ønsker hviler hun nu i Westminster Abbey.

Efter denne avstikker frem i tiden maa vi gaa tilbage, hvor vi sluttet ved Maria Stuarts henrettelse. Hendes søn, Jacob den første, blev Elisabeths efterfølger, han var gift med den danskfødte prinsesse Anna, som fra sit hjemland var fortrolig med de flamske kniplinger; men hun var patriotisk nok til at benytte den engelske produktion, som stod betydelig under de utenlandske.

Under Karl den 1ste var det øvrige Europas mode med sit enorme kniplingsforbruk ogsaa naadd England. Hvor ofte har vi ikke set Karl den 1ste eller hans barn malt av van Dyck med store, deilige kniplingskraver. Karl den 1stes og James den 1stes hoffolk brukte ogsaa de langskaftede, kniplingsbesatte støvler, og selv damernes sko var kniplingsbesatte. Alle vilde være med paa at pynte sig. Der kom ofte klage ind fra forældre paa landet over at deres døtre, som de sendte ind til tjeneste i byerne, forlot hjemmet veltilfredse med sine lædersko; men ikke hadde de været længer end en uke i byen, før deres respektable fottøi blev sparket bort under sengen og erstattet med høihælte kniplingsbesatte sko. Dertil fikset de sig op paa alle mulige maater, saa man baade tit og ofte forvekslet piken med fruen.

Revolutionen i 1640-aarene bragte imidlertid en hastig ende paa den herlighet.

Puritanerne, hvem al jordisk forfængelighet var en torn i øiet, fik magten 1642, og saa maa kniplingspynten og alt hvad der var øiets lyst av pynt gjemmes bort.

Det blev en trist tid, værst for kniplerskerne, middelstanden og ungdommen. Al munterhet blev kuet, ingen fester, ingen brudekniplinger, alt var forfængelighet og som saadan forbudt. Dog, mange av de puritanske skjønheter kunde tilfredsstille sin lyst paa kniplinger og broderier med beroliget samvittighet ved at kniple og sy ind i sine arbeider bibelske motiver. Dette blev der naturligvis gjort nar av, og i vittighetsbladene ser man damerne iført religiøse skjorter og hellige bukser. Desværre hadde kniplerskerne andre vanskeligheter at kjæmpe med end religionen. Det var mangelen paa smaapenge. Denne mangel rammet jo foresten alle. Endelig fandt en kløktig forretningsmand paa at lave sin egen mynt; denne idé blev fulgt av mange, tilslut lavet hver respektabel forretning sine egne vekslepenge. En kjendt kniplingshandler, Peter Reynoldes fra Buckingham, præget en mynt, hvor paa dennes ene side var præget hans forretningsemsblem — et stykke knipling — og paa den anden side hans fulde navn. Dette varte i denne periode fra 1648—79, men man har flere gange i pengeknappe tider tat idéen op igjen.

I 18 aar maatte englænderne gaa klædt i sæk og aske; men da saa i aaret 1660 Stuarterne med Karl den 2den kom paa tronen, brøt den tilbakeholdte livsglæde og luksus ut med fuld kraft. Karl den 2den hadde som flygtning opholdt sig i Frankrike, og oplært ved dettes hof var han meget forlystelsessyk. Han interesserte sig kun for fester, og den bortgjemte stas blev tat frem og flittig benyttet. England følger nu det øvrige Europas forøkede vanvittige kniplingsforbruk og moder. I England kulminerte det under kong Wilhelm og dronning Mary.

I aaret 1685 blev det nantiske edikt ophævet i Frankrike. Skarer av hugenotter utvandret nu derfra til andre lande, til disses suveræners udelte tilfredshet. De franske arbeidere hadde et glimrende ry for sin dygtighet, kyndige og flittige i sit fag, som de alle var. Mange av dem kom til England, hvor de fik en udmerket mottagelse av den kunstinteresserte dronning Anna (Queen Anne). Det var neppe et haandverk her, som ikke følte velvælsignelsen av dette indryk av flinke arbeidere. Dette var den 3dje invasion.

Under dronningens opmuntring blev de engelske kniplersker ordentlig oplært i sit fag av de dygtige hugenotter, der for en stor del var fagmænd paa dette omraade. Gode kniplerskoler blev oprettet. Væsentlig blev der bygget paa utenlandske idéer; England har aldrig hat nogen original knipling, og kopierne var baade med hensyn til materiale og teknik betraktelig daarligere end prototypen. Staten var imidlertid fornøiet med sin kniplingsindustri; mange, der ellers vilde ha faldt staten til byrde, klarte sig nu selv; endog barna kunde ernære sig selv. Skolerne i kniplingsdistrikterne underviste kun i knipling og læsning — baade gutter og piker. Arbeidstiden var lang. Masser av barn var stuet ind i et rum med elendige lysforhold til det fine arbeide. Dagslyset faldt sparsomt ind gjennom de smaa ruter, og naar det svandt, blev et elendig talglys tændt, som stod og spruttet og oste og fylgte den allerede utbrukte luft med røk.

Den engelske stat søkte altid indtil 1830-aarene ved strenge indførselsforbud at beskytte sin hjemmeindustri; vi har set hvordan loven blev omgaat med Brüsselerkniplingen «Point d'Angleterre». Men da kvindeliste er uten ende, blev der brukt mange knep for at faa ind de høit skattede og rent ut uundværlige utenlandske kniplinger. Smuglingen blev en ren sport; enten smuglet man selv eller man fik hjelp av andre. Da hertugen av Devonshires lik blev bragt til England fra Frankrike, hvor han døde, blev hans følge rasende paa toldfunktionærene, der ikke alene undersøkte kisten, men ogsaa stak i liket med en stok for at forsikre sig om, at det var et rigtig lik. Det trick at smugle kniplinger i likkister var nu saa godt kjendt, at man

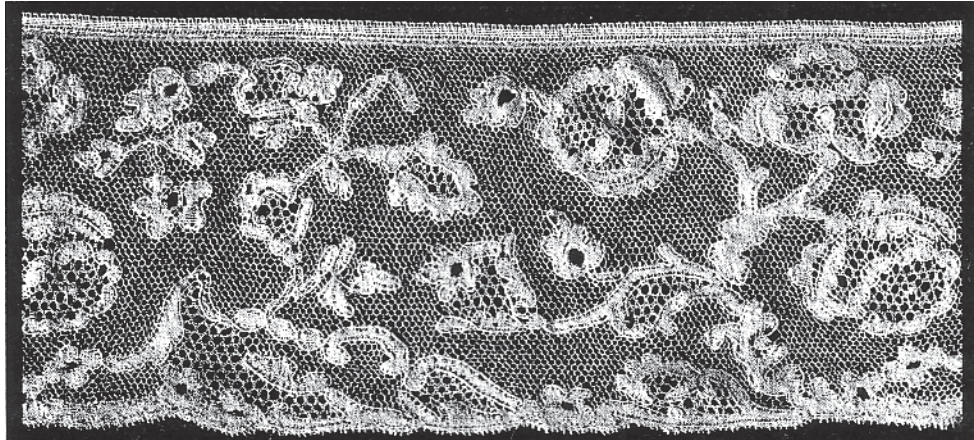

Fig. 50. Buckingham.

ikke turde benytte det mere. Man husket skandalen fra for 40 aar siden, da liket av en kjøbmand, som døde i Belgien skulde bringes til England, og tolden opdaget, at hele kroppen av liket var forsvundet og erstattet av fine flanderske kniplinger til enorm værdi. Det eneste der var igjen av liket var ansigtet, hænder og føtter.

Alt knepet smuglergods blev offentlig brændt. Først frihandelsprincippene i det 19de aarhundrede fik en effektiv stans i smuglingen.

Sæder, skikke og klædedragt hadde undergaat mange forandringer under Hanoveranernes regime i England. De kjæmpemæssige tøndebånd, der hadde holdt kvindernes skjorter ute, var forsvundet, og dragterne fik et slankt præg; — dog reformert nedentil, raadet den vildeste fantasi oventil. Kvindernes haarfrisure under Georg den 3djes første tid var likesaa uhyrlig og smagløs som tøndebåndene var det i sin tid. Pyramider av falskt haar blev stablet op paa damernes hode, haaret blev klistret sammen med pomade, kvedekjerner og pudder og pyntet med store strudsfejer. Stakkars skjønheter, hvilke lidelser for stasen! I likhet med de vilde maatte de om natten hvile hodet paa særskilte holdere, for længst mulig at bevare den komplicerte frisure.

Et utpræget træk fra Charlottes tid var modernes raske vekslen. Hvad der gjaldt for vakkert idag, var imorgen stygt og gammeldags — og saa den straalende farvepragt! En gruppe mænd frembød et likesaa broget skue som en samling damer, — likesom man i et selskap aldrig vil finde to damer i like kjoler, saaledes med herrernes livkjoler i den tid. De aller eleganteste dandyer brukte blaat, skarlagan, grønt, gult, purpur, orange eller plomme-

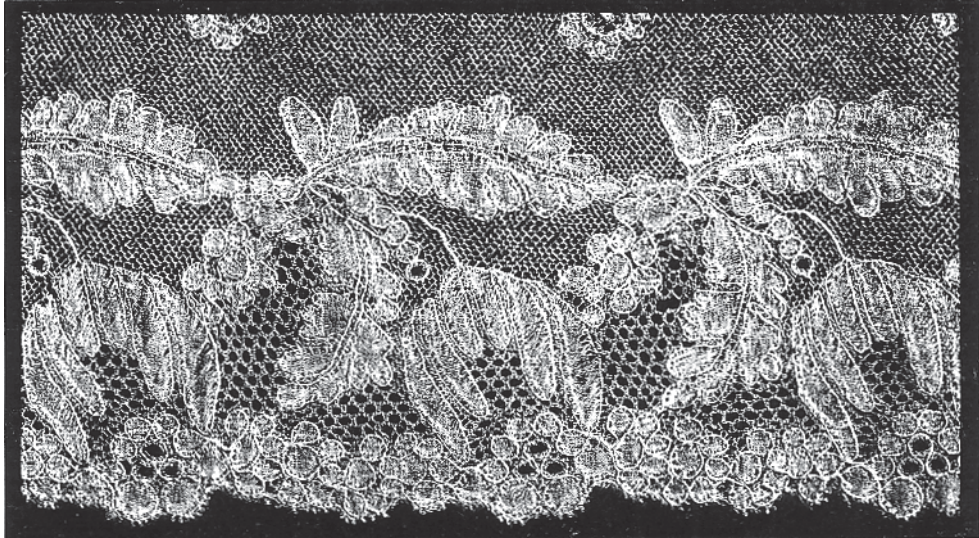

Fig. 51. Buckingham «Tulipanen».

farvet i sine livkjoler, mens de mindre bemidlede var henvist til varmtbrunt, burgunder, lavendel eller flaskegrønt.

Der utviklet sig en hel passion for dragtens detaljer, i guld- og sølvting og fine kniplinger, guldknappede stokke, fine snusdaaser og raffinerte berlocquer, i kalvekryds og mansjetter! Det gjaldt at bare bruke den ene rette blomst, den rette parfume, den rette spænde paa skoene, det rette pudder, kort sagt, der var et stort felt for en naragtig dandys fantasi!

Et træk til maa her tages med fra datidens levemænd, og det var deres vintørst. Datidens satiriske kobberstikkere og memoirerne bærer vidne. Kobberstikkene fremstiller kolossale punscheboller omgit av drukkenbolte, og memoirerne beretter om konstante drukkenskapsorgier, saavel i det sociale som det politiske liv. Der debatertes, der plædertes, der fegtedes, der spiltes, der elskedes, der hatedes under indflydelsen av deres yndlingsvintage. De saa aldrig verden som den egentlig var, men gjennom en vinrus og dømte alting med bankende puls og inficert hjerne.

I England spiller kniplepinderne en stor rolle og der lægges særlig vekt paa deres utsmykning. I Buckinghamshire er de rikest ustyrt; her er der ofte nederst paa haandtaket fæstet en metalring, hvorpaa der er trædd perler i skinnende farver. Som oftest er de av træ; men man kan ofte se dem av sølv, ben, bly, tin, jeg har ogsaa set dem av farvet glas. Ofte er de for-

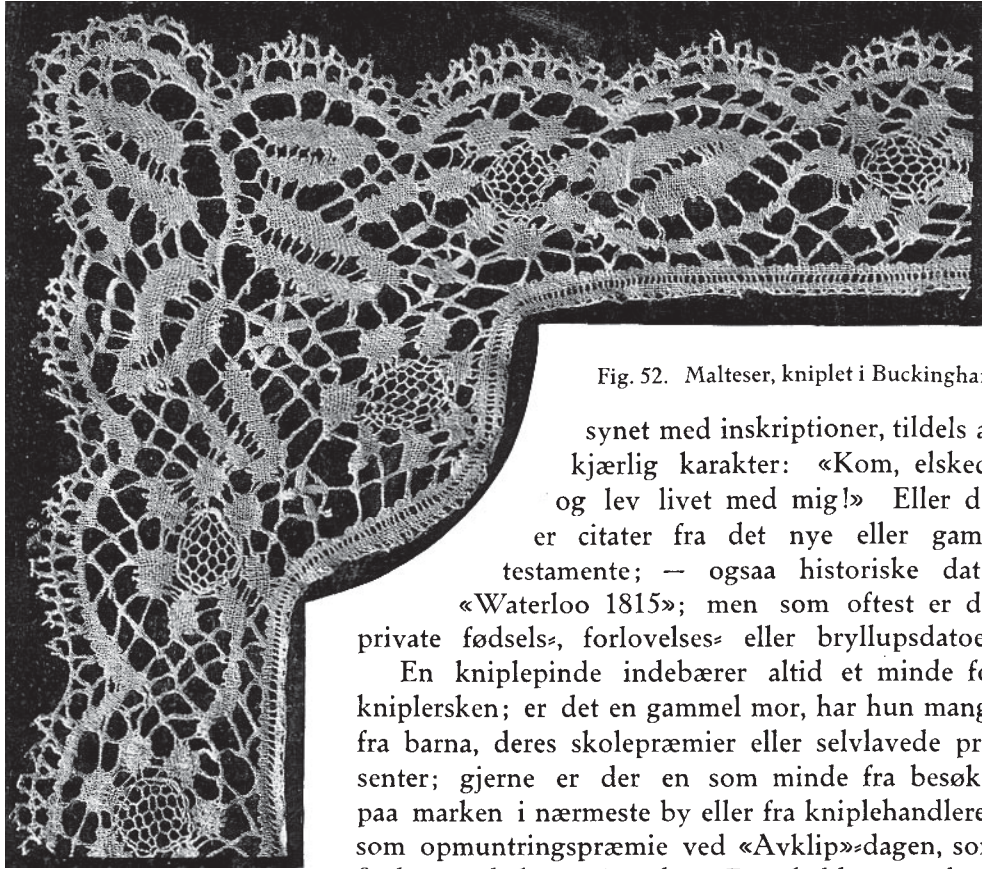

Fig. 52. Maltaser, kniplet i Buckingham.

synet med inskriptioner, tildels av kjærlig karakter: «Kom, elskede og lev livet med mig!» Eller der er citater fra det nye eller gamle testamente; — ogsaa historiske data:

«Waterloo 1815»; men som oftest er det private fødsels-, forlovelses- eller bryllupsdatoer.

En kniplepinde indebærer altid et minde for kniplersken; er det en gammel mor, har hun mange fra barna, deres skolepræmier eller selvavede presenter; gjerne er der en som minde fra besøket paa marken i nærmeste by eller fra kniplehandleren som opmuntringspræmie ved «Avklip»-dagen, som finder sted hver 6te uke. Den kaldes saa, fordi

da klippes kniplingen av puten og bringes til kniplingshandleren eller hans agent, som motar dem i landsbyens vertshus.

En præmie av sidste slags er en stor ære.

Er kniplepinden rigtig særlig fint utskaaret, kan man være sikker paa, at den er fra forlovelsesdagene.

Mens pinderne hurtig slynges over hverandre, glider saaledes livets forskjellige begivenheter gjennom kniplerskens erindring.

De to hovedtyper i den engelske kniplingsindustri er Buckingham- og Honiton-kniplingen.

Det er allerede nævnt, at i distrikterne Buckinghamshire, Bedfordshire og Northampton nedsatte den første flygtningsinvasjon fra Flandern sig, det var væsentlig kniplere fra Mechlin. Til disse sluttet sig endel aar efter flygt-

ninger fra Frankrike, som væsentlig var fra Lille. Det fremstod saaledes en knipling, der var en blanding av Mechlin og Lille. Mechlins sterkt konturerte blomstermotiver paa Lilles klare, lette reseau og med de smaa «points d'esprit», hvormed dette ofte er besat. Dette er Buck-kniplingen (se fig. 50). Den er knipt i ett, reseau og mønster paa samme tid; den var Englands fineste knipling og har i generationer prydet de engelske skjønheters elfenbenshvite nakker.

Buck er som regel lavet av fin irsk lin, men desværre forekommer ogsaa bomuld, som kaldes «gassed thread», fordi bomuldstraaden hurtig føres gennem en gasflamme for at faa svidd av de løse fibre.

I 1720-aarene blev en hel del prydsting almindelige i Buck, særlig var det «mariage» og «fond chant». De sættes i «les modes» eller hele den nederste del av reseauet og er av en av typerne. Den øverstedel av kniplingen, hvorpaa mønstret hviler, har det aapne Lille-reseau.

Omkring 1790 blev der arbeidet fine silkekniplinger, disse blev meget en vogue senere under «Early Victorian»-perioden. Hvite silkekjoler med fine, sorte kniplinger var et typisk toilette fra den tids hoffester.

Efter den franske revolution 1794 kom der atter flygtninger fra Frankrike, flere av dem som kom fra Valenciennesegnen nedsatte sig i Cranfield og medbragte en mængde mønstre. Cranfield blev saaledes et centrum for en mønsterindustri, som blomstret i over 40 aar. Et minde fra denne tid er den saakaldte «Revolutionsknipling».

For at være en god mønstertegner maa man ikke blot ha et kunstnerisk øie, der utkræves tillike stor dygtighet og megen taalmodighet. Tiltrods for den store utenlandske mønsterinvasion, har der dog været gode indfødte mønstertegnere, især i familien Millward. John Millward nævnes især ofte; fra hans haand er der mange signerte mønstre fra tiden 1822—50. Av populære Buck-mønstre skal nævnes «Tulipanen» (se fig. 51), «Bikuben» og «Bryllupsklokken.»

Like siden den første flygtningsinvasion nedsatte sig i Buckinghamshire og til midten av det 19de aarhundrede har kniplingen været en konstant underholdning, saavel for kvinder som for barn; men saa kom den fatale maskin og gjorde en rask ende paa den herlighet — ialfald for en tid. Især opvakte «Urlings patent» Buck-kniplerskernes fortvilelse. Denne gyselige maskin snurret op tusenvis av metre, alle med Bucks mønstre, til en latterlig lav pris. Alle vilde ha dem, og «Urlings patent» fik en rivende avsetning. Men heldigvis har da maskinen sin grænse, og av og til seirer den gode smag, og den flate, ensartede, livløse blonde gik ut av dansen til Buck-kniplerskernes umaadelige glæde. Men paa Urlings maskingjorte net sprang

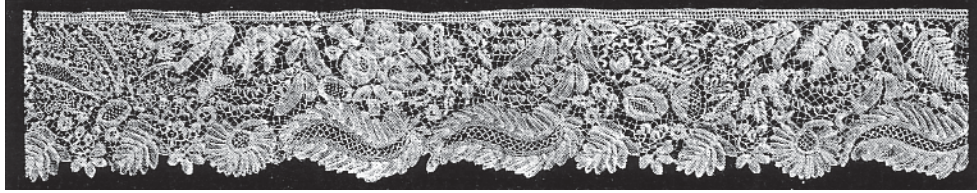

Fig. 53. Honiton.

der frem en stor og i England ganske ny industri, hvor tusenvis av kvinder blev beskjæftiget med at utbrodere dette baade i «tambour» og «needlerun». (Se Limerick.)

Omkring 1850 indførtes malteserkniplingen (se fig. 52) til Bedfordshire; men den optok mange av Buck-kniplingens eiendommeligheter. Den adskiller sig fra originalen ved at malteserkorset er borte, og at den engelske malteser altid har en picotbesat, liten, tunget kant. De smaa mandler, der i originalen er spidse, har i de engelske butte ender. Paa grund av malteserkniplingens billighet skjøv den Buck ut av markedet, og for en lang tid var det kun en brøkdel av kniplerskerne, der kniplot Buck, hele resten var optat med malteserkniplingen.

De saakaldte Cluny-kniplinger (se Frankrike, side 65) er ogsaa blit kniplot i Buck; men paa grund av disses grove tekstur er de væsentlig benyttet til kantung av gardiner eller sengetepper.

I 1870 opstod der i Bedfordshire og Buckinghamshire en stor industri av en meget grov, brunagtig og sterk knipling lavet av Yack-faarets uld. Kniplingen blev kaldt Yack. Tegningen er geometrisk. Denne fik en stor utbredelse; men Yack betegner kniplingens komplette forfald.

Honiton. Flygtninger fra Nederlandene kom ogsaa til Devonshire; men hit kom væsentlig de fra Brabant, og de kniplekyndige medbragte saaledes Brüsseler-teknikken, som de lærte fra sig og hvorpaa der grundedes en industri med hovedsæte i Honiton, som kniplingen blev kaldt (se fig. 53). Som i gammel Brüssel blev ogsaa her motiverne kniplot for sig selv paa puten, og senere blev reseauet indkniplot. Fra denne tid er der mange vakre stykker. Senere efter maskintullens tilsynekomst blev ogsaa appliqué-arbeidet adoptert i Honiton og dette billige, daarlige materiale foretrukket fremfor den vakre, haandgjorte reseau. Sorte silkemotiver blev ogsaa kniplot og sat paa fin silketull; men det gjøres ikke længer nu. Forskjellen paa Brüssel og Honiton ligger i kvaliteten. I Brüssel er der saaledes finere lin og dygtigere arbeide. Dertil er tegningen i Honiton meget mindre artistisk end i

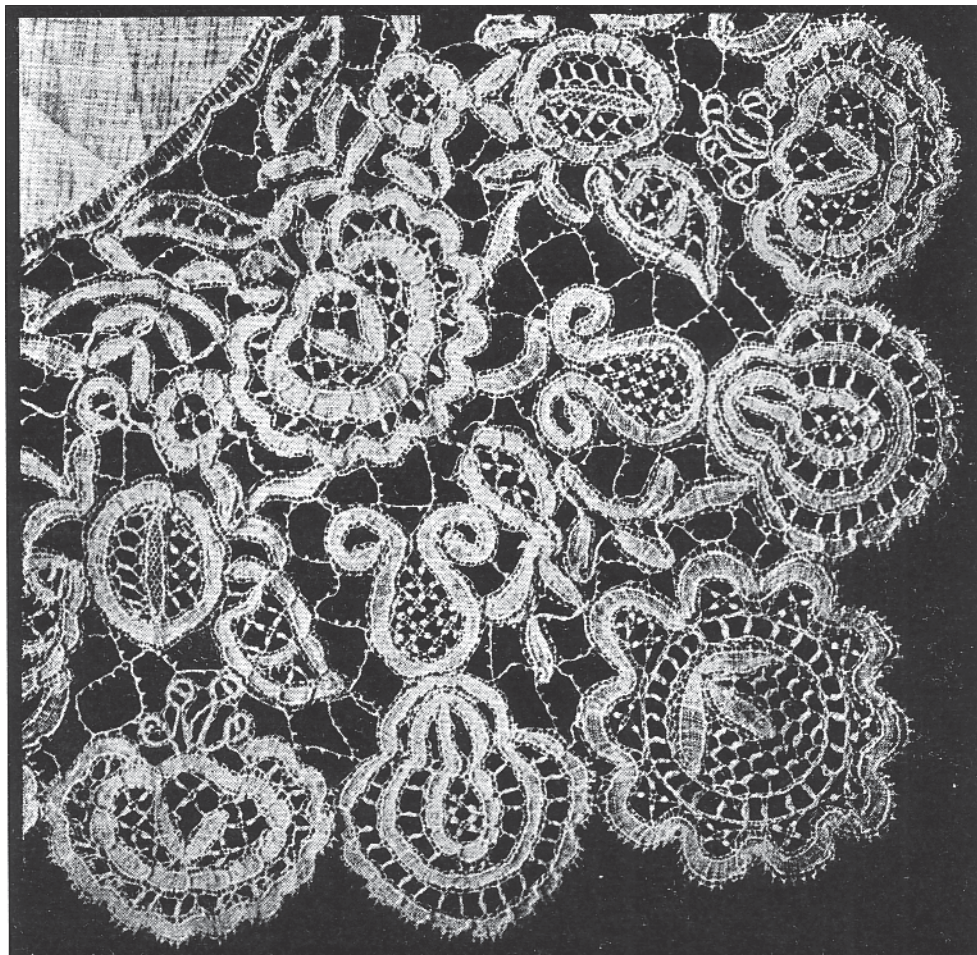

Fig. 54. Honiton.

Brüssel. Især efter 1820 forfaldt mønstret sørgelig. Alle og enhver skulde kniple ut av sit eget hode. En fandt en gren paa et gammelt tapet, en anden en blomst paa en bordduk, og dette blev sat sammen uten spor av sans for stil. Fra dronning Victorias tid blev dette anderledes; hun interesserte sig for denne knipling og gav mange bestillinger, og brukte personlig væsentlig Honiton. Der er nu i Devonshire gode skoler baade for mønstertegning og knipling; den moderne Honiton staar meget høit.

Mange av de bedste Honiton laves nu i blandet teknik. Mønstret

kniplés og réseaut er syet. «Duchesse», meget lik den som kniplés i Brüssel, arbeides ogsaa i Devonshire.

I moderne Honiton (se fig. 54) er «point d'esprit» særlig meget benyttet, ofte er hele réseaut i denne sene teknik, eller blot «les modes» er fylt hermed.

En gren av kniplingsindustrien fra vor tid i England maa ogsaa tages med her, nemlig den at restaurere gamle kniplinger.

Mange av de gamle stykker, der utstilles i antikvitetsforretningerne i London bestaar av gamle fragmenter, der er lappet sammen. Det er forbausende at se med hvilken dødsforagt de mest utslitte stykker rearrangeres. Forsiktig klippes ut de nogenlunde hele motiver, hvad der mangler av blomster og «modes» kniplés saa ekstra og det hele føies omsorgsfuldt sammen paa knipleputen.

I England som i alle gamle kniplingscenter har den moderne tid villet kalde tillive igjen den gamle, gode kniplingsindustri. Gode og velorganiserte skoler har tat sig av denne sak, og verdenskrigen, der er aarsak i den sidste flygtningsinvasjon, har atter bragt gode lærere til landet med nye impulser og ny teknik og git de engelske kniplere lyst til at præstere det bedst mulige.

I R L A N D

Der er flere gange gjort forsøk paa at lære folk at kniple i Irland; det har lykkedes til en viss grad, naar der har været en energisk leder; men saa snart denne er borte, har kniplingen forfalt.

Blandt eksperimenterne med permanent resultat var de i 1820 og i hungersaaret 1847. De vigtigste irske kniplinger er Carrick-Macross, Limerick, irsk point og irsk hækling. I ordets egentlige forstand er jo hverken Carrick-Macross, Limerick eller irsk hækling knipling; men da de i utseende ligner disse meget og ofte er overordentlig vakre baade av virkning og i tegning, fortjener de absolut at nævnes her.

Av Carrick-Macross er der to sorter:

1) Appliqué (se fig. 55); her lægges bobinet over mønstret og over dette fin muslin. Mønstrets konturer syes tæt i tæt over med smaa sting, som gaar gennem baade bobinetten og muslinen. Derpaa løses arbeidet fra tegningen, det overflødige muslin bortklippes og fancy-sting syes paa bobinetten. Dette er absolut den vakreste type i Carrick. Den næste er

2) Guipure, som er gjort av muslin, hvorpaa mønstret er tegnet. Her er intet bobinet-underlag, men muslinet er av et tættere tekstur. Naar tegningen er konturert med smaa sting, blir ogsaa her det overflødige muslin bortklippet, hvorpaa de brider, som binder mønstret syes ind, likesaa mønstrets forsiringer. Denne type er meget litet holdbar, rakner ved første vask. Carrick laves mest i det syd lige av Monaghan.

Charles Walker indførte i 1829 til Irland det franske tull-broderi, og da hovedfabrikationen var i nærheten av Limerick, blev arbeidet ogsaa kaldt Limerick.

Det arbeides paa to maater, enten broderes det paa tullen med trækkesting

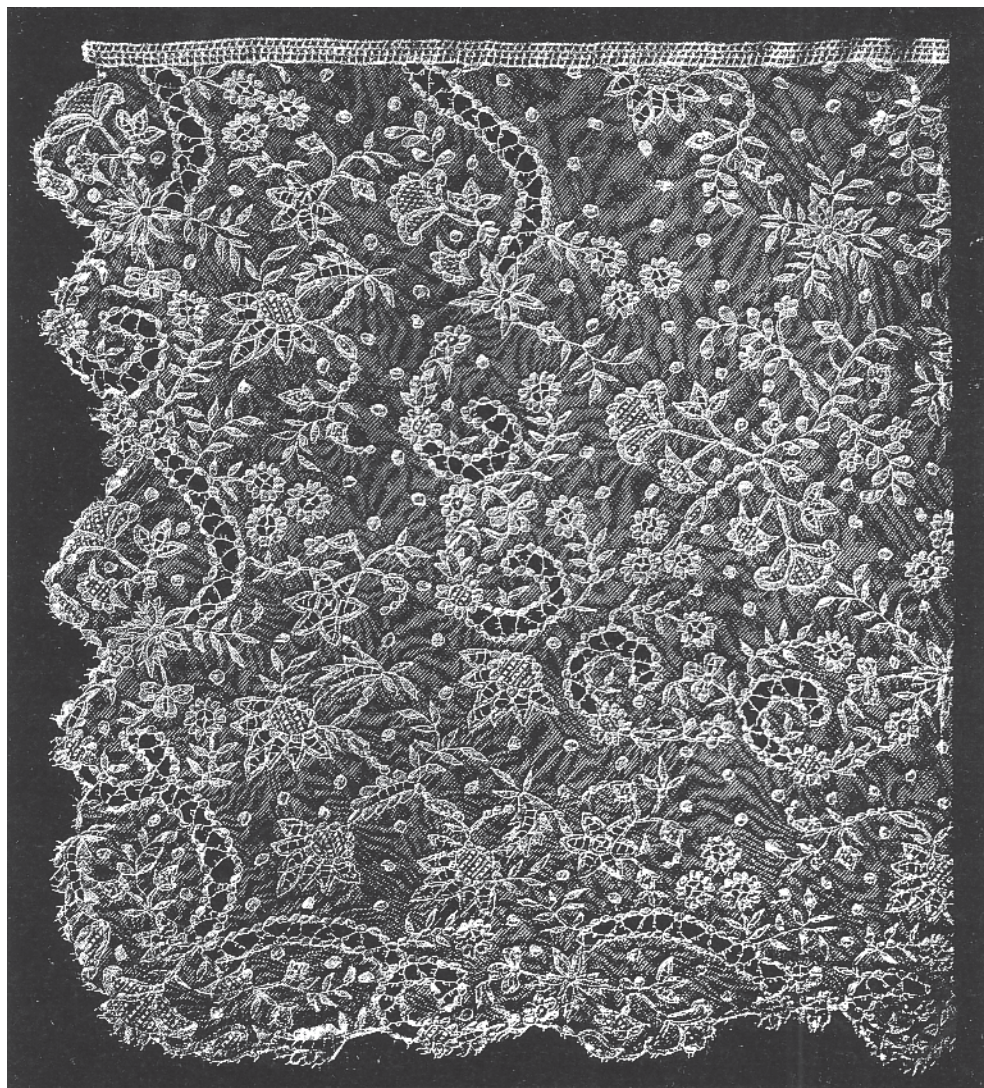

Fig. 55. Carrick-Macross (appliqué).

(needle-run), resultatet blir meget let og fint, eller man sætter tullen paa ramme og trækker med en heklenaal mønstret med kjedesting (tambour, se fig. 56), i sidste tilfælde blir det hele tyngre. Takket være den gode smag, der uttar mønstrene, arbeides der mange rigtig pene ting.

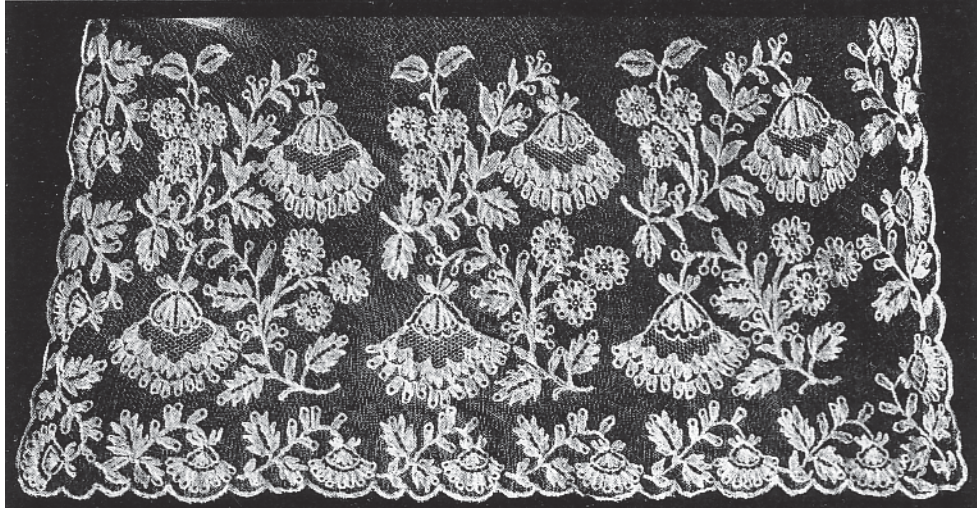

Fig. 56. Limerick.

Broderte Limerick-kjoler og langshawler er meget søkte ting.

Sandheten tro maa jo ogsaa nævnes, at uendelig meget «Limerick» kopieres nu av maskin i begge de nævnte former.

«Irsk point» er kopi av venetianske point og blev indført i Irland av »Præsentation-klosteret»s søstre, som et hjælpemiddel mot den store hungersnød i aarene 1846–50. Disse kniplinger har vakt almen beundring, skjønt de ogsaa lider av samme feil som al moderne kopiering av gamle typer. De laves av bomuldsgarn istedenfor av lin! Bomuld kan som ny-arbeidet se ganske fast og bra ut; men efter bruk og vask blir den løs og ser ulden ut! De irske points fra Youghal er de bedste.

Irsk hækling fremstod ogsaa under hungersnøden. Den blev først arbeidet paa «Adelaide-hækleskolen» i Cork, som var grundet av den filantropiske fru Susanna Meredith (1823–1901). Nu laves den overalt i Irland, og de gamle fine herlige venetianske mønstre overføres til hæklenaalen. Dette irske arbeide er spredt hele verden over; der er solgt tusenvis av kraver og teatervæsker, kjøpt av mange for at avhjælpe en øieblikkelig nød; men ogsaa anskaffet ret og slet av beundring for arbeidet.

S P A N I E N

I Spanien var det Madonna og helgnerne, der brukte de fleste kniplinger, de rikeste av dem hadde en dragt til hver av aarets mange festdage; ja, madonnaen i kirken «La Solidad» hadde til og med sin egen garderobedame.

Nogen original kniplingsindustri har her aldrig eksistert. Fra Flandern, som i det 16de aarh. var spansk koloni, blev der importert lin og kniplinger, og hvad der kniplede i Barcelona, var ret og slet kopi av det indførte gods. Da klostrene i Spanien 1830 blev ophævet, kom der for dagen og paa markedet mængder av de smukkeste kniplinger, der vakte skjønneres og samleres udelte beundring. Disse kniplinger blev straks kaldt «spanske points»; men efter nærmere undersøkelse viser det sig at være originale venetianske points, som er indført til kirkerne og derfra kopiert, ofte ganske frit, av de flittige nonner i klostrene. De spanske kopier har især en jevnt tykkere kontur end de venetianske.

Har ikke linkniplingerne gjort Spanien berømt, saa har til gjengjæld de saakaldte Point d'Espagne bragt det hæder og penge. Disse er guld- og sølvkniplinger av fin kvalitet og med vakre mønstre; ofte er der islaat brogetfarvede traade, som gir et glimrende uttryk for det farveglade lands smag. Disse kniplinger blev især brukt i Ludvig den 14des første tid —, og hadde da en enorm utbredelse. Fremdeles kniples disse i Barcelona, Talavera, Valencia og Sevilla. I nærheten av Barcelona er der et silkespinderi, som spinder meget fin silke, og der kniples meget av silke baade i hvitt og i sort; mønstrene i deres blonder er ofte kopier; saakaldt «spansk Buck» er saaledes meget kjendt. Deres standardstykke er dog mantillaen; den spanske kvindes elskede mantilla, som er hellig og som ikke kan eksekveres for gjæld. Den kniples i hvitt og sort i rik naturalistisk blomsterdecor.

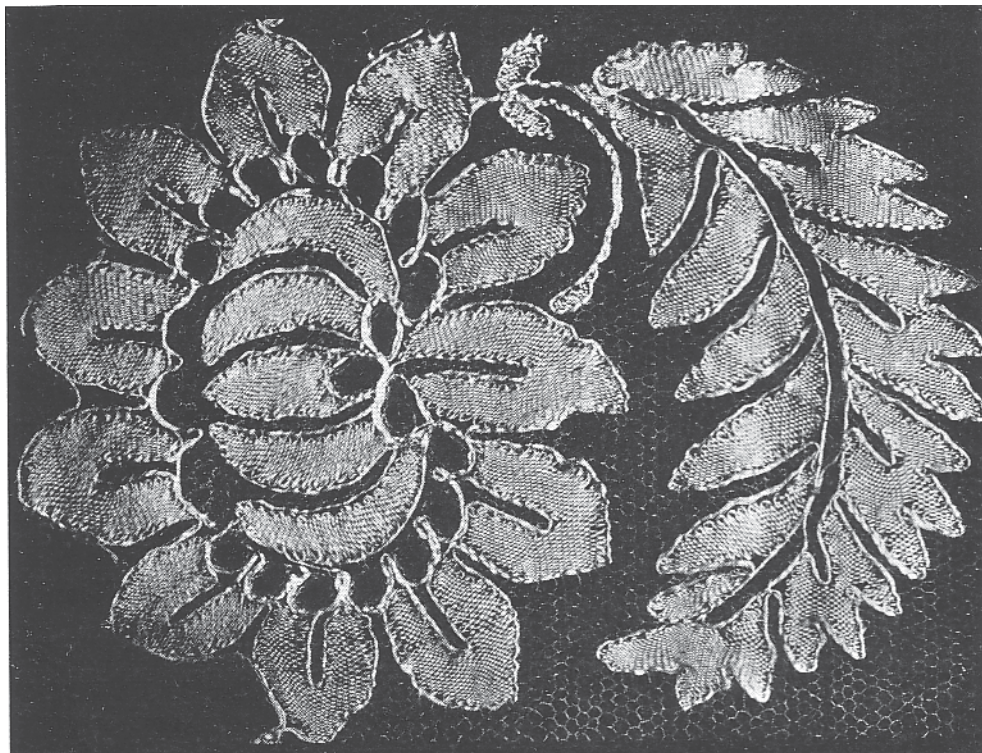

Fig. 57. Spansk blonde.

Den officielle mantilla er hvid; den bruges ved tyrefægtninger, fødselsdage og altid 2den paaskedag. Hverdagsmantillaen er sort.

De spanske silkekniplinger kan i teknisk henseende ikke maale sig med de franske; bunden er nok den samme; men de spanske fylder sine blomster med en grov, tyk silke, der virker meget tung og klumpet, allikevel har de spanske barber stor utbredelse.

D A N M A R K

Omkring 1500 hadde hvitsømsbroderi fremkaldt en levende interesse hos alle de adelige damer; det var især de saakaldte «halsdækker», der tilvirkedes, og som da var saa nødvendige efter tidens mode, der strengt forlangte, at intet av figur eller naturlig skabelon maate sees eller anes.

Troels Lund citerer i «Daglig liv i Norden i det 16de aarhundrede» et skudsmaal som den lille Karine Lykkes datter fik med sig hjem, da hun aar 1529 forlot Ring kloster, hvor hun hadde gaat i skole. Det gir et godt bevis for datidens interesse for haandarbeide. Skudsmaalet lyder saa: «Jomfru Karine har ikke været her uden 1 Aar, og kan hun godt Linnedøm og at gjøre Halsklædekraver med de smaa «Hedensøm» i render og veed vel, hvor hun skal fly det baade med aabne ganger og andre render imellem. Og kan hun og vel gjøre de Edderkoppekraver, baade de smaa og grove, som hun kan vel selv sige Eder. Og kan hun og virke tre eller fire sinde, dog kan hun vel ikke kruse og drage paa Lærred, for hun har ikke draget uden to Kraver, hun har endnu ingen Understandelse dertil, før hun fanger mere øvet sig derpaa og bliver ældre.»

Skrivelse fra Mette Ovesdatter til fru Sophie Esge Bildes. Dat. Ring kloster Sct. Pedersdag ad vinculam 1529.

Hvad der benævnes «hvidsømsbroderi» er det samme som der ute i Europa blev kaldt «tirato», «tagliato» og «reticella», og som i Danmark har sat sig fast og arbeides den dag idag under det kjendte navn «Hedeboøm».

Desværre maatte al denne kunstfærdighet opgives, alle de smukke kravesæt maatte vike pladsen for den nye mode der forlængt hadde erobret de andre kulturlande, nemlig pipekraven, og kniplingerne maatte gaa over til

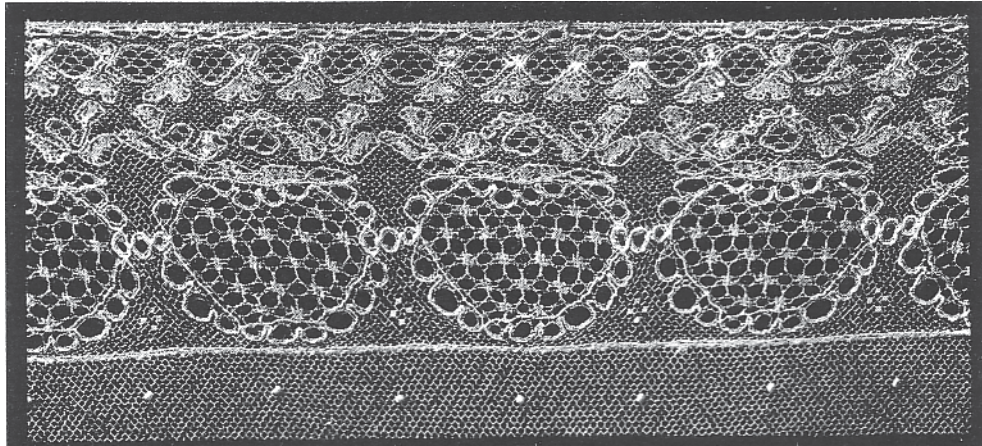

Fig. 58. Tønder.

kanter paa det nyopfundne plagg, lommetørklædet. De danske kvinder kjæmpet længe for sit kjære halsdække (man ser dem paa portrætter like til 1550); men tilslut maatte det vike og kjolens tøj dækket omstændelig like op til halsen, og linningen blev forseeet med pipekraven. Omkring 1600 hadde alle bedrestillede kvinder pipekraver av umaadelig omfang; men da begyndte de ogsaa i Danmark at sætte kniplinger i kanten. Dette førte heldigvis til pipekravens ophør; ti da fandt man at kniplingerne tok sig bedst ut, naar de ganske enkelt lot dem bløtt falde om hals og bryst.

Kniplingerne, som var nyopfundne ca. 1530, var faktisk skjøvet undav av de stivede piper, men knapt 100 aar efter laa de samme kniplinger som en utsøkt prydelse dækkende hele brystet og overflødiggjorde alle andre smykker. Det var under Kristian den 4de, at disse brede kraver kom i bruk, og paa sine portrætter bærer han altid de tunge flamsk-italienske renæssance-kniplinger, der i Flandern blev kaldt «hollandske». (Se Flandern side 27).

Da der allerede i Kristian den 4des tid i Tønder i Slesvig var en kniplingsindustri, kan ogsaa ovennævnte kniplinger være danske. I kongens dagboksoptegnelser nævner han ofte om sine kniplingsindkjøb av kniplerskerne i Slesvig, første gang saa tidlig som 1619. Hvorledes kniplingsindustrien opstod i Tønder vites ikke, og der kjendes litet til dens første virksomhet; men Tønder selv har aldrig producet noget originalt, om end produktionen i sin sidste periode fik noget personlig over sig — den har altid hat Flandern til mønster. Først i det 18de aarhundrede fik denne industri fart, den

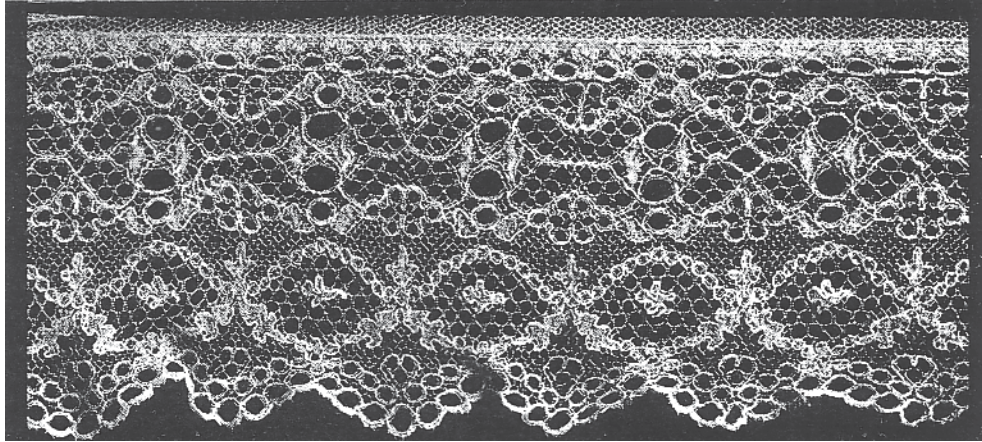

Fig. 59. Tønder.

blev støttet av staten, der paabød, at ingen inden rikets grænser fik bære andre kniplinger end landets egne. Nu var Binche modellen, og i denne periode præsterer Tønder sine bedste produkter. Ikke alle er like gode, men mange staar prototypen ganske nær. Edderkopspindet fylder mønstrets aapninger, og en forenklet cinq-trous-maske, der forresten ogsaa hyppig forekommer i Binche, danner bunden. Mønstrene er Binches, de smaa blad- og blomster-ranker, der enten opdelt eller sammenhængende flyter hen over bunden. Traaden er brabantisk og meget fin. Dette bidrar naturligvis meget til denne periodes succes.

Tønders Malines-efterligning er ogsaa ganske god; her er den grove blanke traad, der konturerer mønstret, det typiske, denne kontur blev i Tønder ofte kun draget rundt med en naal. Man tok Lilles «fond clair» til bund; denne er meget aapen og meget lettere at kniple end Malines besværlige «Eisgrond».

Det meste av hvad der kniples under navn av «Tønder» er ikke arbeidet i byen, men i de store tilstøtende kniplerdistrikter. Her var omtrent ikke et hjem, hvor der ikke knipledes; barn i seksaarsalderen begyndte at tjene litt, men fortjenesten var altid skammelig liten. En voksen kniplerske kunde høist drive det til at tjene 4—5 skilling om dagen med en 16 timers streng arbejdsdag.

Linnet som kom fra Brabant var fint, men dyrt. Der blev saa gjort forsøk paa at spinde det paa stedet; det lykkedes omkring 1800. Men det blev av en grovere kvalitet end Brabants, og det gik selvfølgelig utover knip-

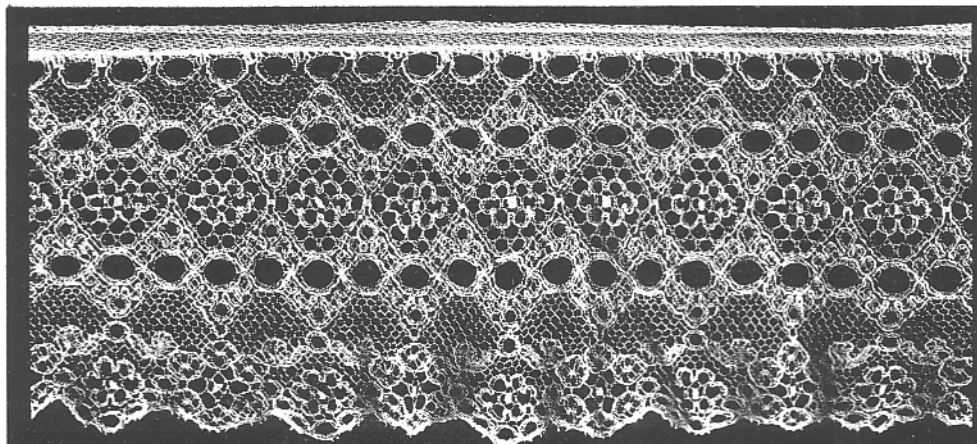

Fig. 60. Tønder.

lingens finhet. Dette sænket prisen, hvad der atter førte til en kolossal omsætning, der naadde sin højde 1805. Alle bondepiker brukte nu kniplinger som pryde paa sine luer. De maatte derfor være brede, men ogsaa meget billige. Denne pynt bestod av to stykker kniplinger, et bredt stykke der laa glat, og et smalere stykke — i samme mønster som det brede — paasyet det brede med litt rynker.

I denne periode er det de danske faar et særpræg; rigsignok er det «Lille» som nu kopieres. Overalt ser man de smaa points d'esprit, der strøes ut over bunden i alle Lilles kniplinger. Denne eiendommelighet har fulgt Lille konsekvent i alle dens omskiftninger. Dette lille prydsting kaldes i Slesvig «galslag».

Alle mønstrets modes er fylt med «mariage»-masken og følger tidens smag, som er det stadig gjentagne korte motiv. I «Tønder» var det især jordbæret, der forekom, men ogsaa ofte nellikken. (Se fig. 58, 59, 60.)

I denne periode er Tønder-kniplingen av meget daarlige kvalitet end tidligere; den laves av stedegen traad og er litet myk; tegningen maa spredes mere for at drøies. Den blir aapnere arbeidet, den ser billigere ut, men man ser straks, at det er en Tønder. Og dette er dog trods alt et fremsskridt, set fra det synspunkt, at det er bedre at være en daarlig original end en god kopi.

I Tønder blev ogsaa Dinants specialitet, det kniplingslignende broderi paa tull, arbeidet.

Maskintullen fortrængte efterhaanden kniplingerne fra markedet i Tønder,

kniplerskernes tidligere karrige betaling sank endnu lavere, saa selve arbeidet kom i sterk miskredit.

I aaret 1833 blev bomuldstraaden indført, men knipleinteressen var omtrent forsvundet, det lønnet sig bedre at dyrke den frodige jord end at slynge kniplepinderne. Knipleskolerne ophørte i 1840.

Den engang saa blomstrende industri er ikke mer.

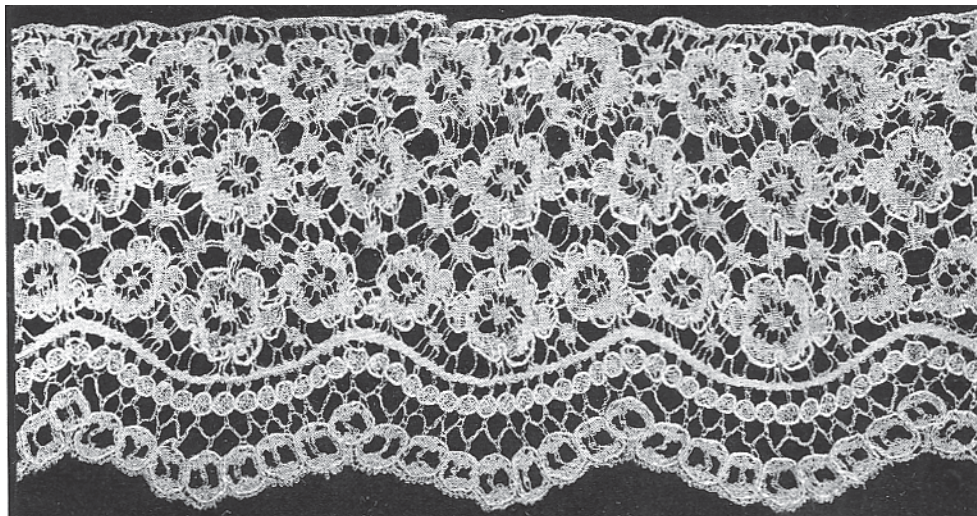

Fig. 61. Vadstena. Rosemønstret.

S V E R I G E

Vadstena har gjort de svenske kniplinger kjendt utenfor landets grænser og er de eneste som har kulturpræg. De har ogsaa gamle aner indført til Sverige av nonner i det 16de aarh. Den flamske type Malines var det første forbillede, senere blev Cambrai-kniplinger kopierte. Før i tiden bruktes det belgiske lingarn, nu ofte bomuld.

Rosemønstret (se fig 61), der altid har en glansgarnskontur, er det almindeligste.

Kniplingerne fra Skaane og Dalarne kommer ind under folkekunsten.

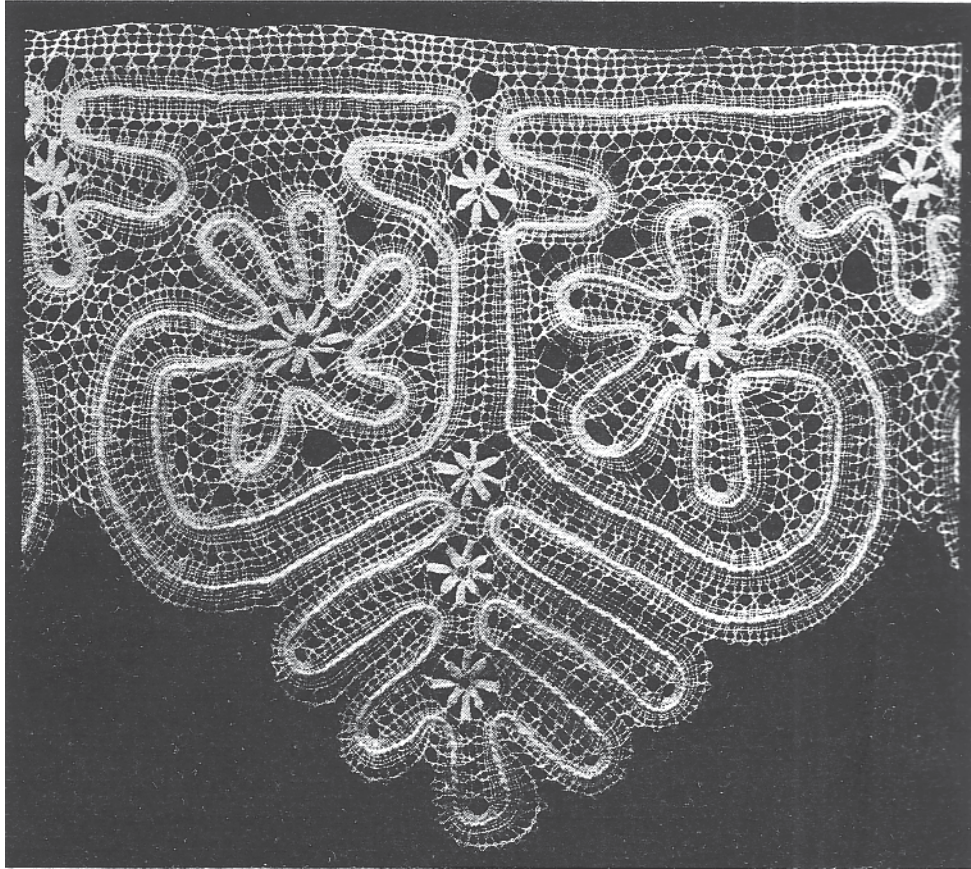

Fig. 62. Russisk.

RUSLAND, TYSKLAND OG ØSTERRIKE

Ingen av disse lande har nogen original knipling; men alle har de en stor kniplingsindustri. Fig. 62 viser den russiske type, disse er ofte idrat kulørte traade. I Tyskland tillægges man Barbara Uttmann, død 1575, æren at ha indført kniplekunsten til Sachsen. Det er de nordfranske kniplinger som kopieres. Dresden har internationalt ry for sine fine batistbroderier, maken til dem fra Dinant (se side 46.) Fra Bøhmen kommer de saa populære i linslag kniplede saakaldte «kirkekniplinger».

MASKINGJORTE KNIPLINGER

England har ord paa sig for at ha de bedste maskingjorte kniplinger. Kniplemaskinen var først bygget paa strikkemaskinen; og i le toilé i mønstret blev strikkemasken brukt. Vanskeligheten laa fremdeles i at faa skilt traadene, saaledes at det aapne reseau kunde fremstilles. Efter mange forsøk lykkedes dette, og i 1810 var maskintullen der. Paa grundlag av denne sprang der frem en stor industri. Tusenvis av kvinder blev beskjæftiget med at utbrodere tull baade i needle-run og i tambour. (Se Limerick side 77.) Først omkring 1835 blev kniplingsmaskinen saa god, at alle mulige kniplinger kunde fremstilles. Mange av disse var imidlertid saa vanskelige at fremstille, saa de blev likesaa dyre som de haandgjorte. De der bedst egned sig for maskinen, var Malines og Valenciennes. En schweizer, José Heilmann fra St. Gallen, har opfundet en maskin til at arbeide sydde kniplinger. Allerede i 1868 var hundreder av disse maskiner i sving. Det er væsentlig den venetianske point plat der fabrikeres. Toiléet og brisderne blir maskingjorte, saa blir de fikset op med nogen ekstra konturer her og der av haandsydd knaphulssting. De er forbausende gode imitationer og har stor utbredelse.

IDENTIFIKATION AV KNIPLINGER

Vanskeligheten ved at identificere kniplinger ligger deri, at hver knipling er fra tid til anden kopierte fra det ene land til det andet. Vi har hørt om de franskes kopier av de italienske, de engelskes efter de flamske o. s. v. Mange feiltagelser er gjort baade av store og smaa autoriteter, saa man maa stille sig tilfreds, om man kan skille typerne, hvadenten nu stykket i virkeligheten er arbeidet her eller der. Hvad imidlertid let kan læres uten at ta feil, er straks at kunne se enten kniplingen er syet, kniplot eller maskingjort. Nogen fingerpek kunde visst her være paa sin rette plads. Og illustrationerne paa pl. I og II vil her komme til stor hjælp. I de sydde kniplinger er *toiléet* (se pl. I nr. 1) altid arbeidet i rader av smaa knaphulssting, enten tæt i tæt, eller i noget løsere tekstur, og ofte med smaa mellemrum. *Briderne* bestaar av en eller to traade, fæstet fra den ene del av mønstret til den anden; enten er de bare kastet over med en traad, eller de er syet om med knaphulssting, de er ofte mer eller mindre utstyret med *picoter*. (Se pl. I nr. 5.) Alle de ældste kniplotyper har *brider*. Av senere dato er *reseauet*. Dette bestaar ogsaa i de sydde kniplinger av knaphulssting; men her er stingene meget løsere end i *toiléet* og naalen tar ofte to kast i hver maske for at faa stinget aapent. (Se pl. I nr. 2.) Av og til blir arbeidet forsterket med en anden traad, som er snurret rundt nederdelen av masken. (Se pl. I nr. 3.)

Paa pl. I nr. 4 ser man at den her først beskrevne maske atter er syet over med knaphulssting. Som vi har set er der i de mange varierte typer av sydde kniplinger kun ett sting som forekommer, nemlig knaphulsstinget, — *punto a festone* — som det kaldes i Italien.

Putekniplingernes *toilé* vil man se er ganske anderledes, her bestaar dette av krydsende traader, akkurat som tekturen i *cambric*. (Se pl. II nr. 1.) De

kniplade brider bestaar enten av tvundne eller flettede traader og picotterne er smaa slynger. Dog er ofte sydde brider sat paa et kniplot arbeide; da kaldes kniplingen «blandet». De kniplate reseauer er uendelig meget mer varietet end de sydde, og at gjennemgaa dem alle vilde være for vidløftig; men pl. II fig. 3—8 fremviser de almindeligste og de er beskrevet hvor de forekommer. De fremstilles alle enten ved at tvinde eller flette traadene. Alle maskingjorte kniplinger er av bomuld; men da omtrent ogsaa alle moderne haandgjorte kniplinger er av dette materiale, er dette intet sikkert kjendetegn paa maskinarbeide. Der skal i mange tilfælde et ganske øvet og skarpt øie til for at kunne skjelne et haandgjort fra et maskingjort arbeide; de moderne kniplemaskiner er helt spidsfindige i sin teknik. Nu skal jeg ta en meget vanskelig knipling og analysere den, saa faar det tjene til eksempel. En sort chantilly er ganske vanskelig. Se først paa toiléet — er blomsterne eller bladene ganske jevnt fyldte? Er alle traadene like stramme og like rette? Leter man forgjæves efter smaa huller, som er merker efter knappenaalerne under knipleprocessen? Og er picotkanten omkring stykket løst paasyet? Forekommer alle disse tegn, er stykket maskingjort. Er der imot «toiléet» ujevnt, litt løst her, litt for litet fyldt der, og ser man hullerne efter knappenaalerne og er picotranden arbeidet i ett med de øvrige, da er kniplingen haandgjort. I mange av de maskingjorte kniplinger er der ogsaa paa vrangen et gjennemgaaende kjedesting. Dertil er alle saa jevnt flate og livløse; der er ingen ujevnhet, der kan fange litt lys og kaste litt skygge, hvad der er charmen ved de haandgjorte. Vor smag er nu engang saa, at det ufuldkomne tiltaler os mere end det fuldkomne, naar dette siger os, at mennesker har ofret tid og interesse for at præstere sit bedste.

L I T E R A T U R F O R T E G N E L S E

Mrs. Bury Palliser: History of Lace.

Seguin, Joseph: La Dentelle.

Madame Despierres: Histoire du point d'Alençon.

Dedekam, Hans: Hvitsøm i Nordmør.

Frauenberger, Tina: Handbuch der Spitzenkunde.

Dr. Dreger, Moritz: Die Entwicklungsgeschichte der Spitze

Hannover, Emil: Tønderske Kniplinger.

*v. Overloop, E.: Dentelles Anciennes des Musées Royaux des
Arts Decoratifs et Industriels à Bruxelles.*

*Signora Ricci: Antiche trine italiane. I. Trine ad ago. II. Trine
a fusell'.*

Léfébure: Histoire de la Dentelle à Bayeux 1676—1900.

Channer, C. C. & Roberts, M. E.: Lace-Making in the Midlands.

Summerly Cole, Alan: Ancient Needle-Point and Pillow Lace.

Mrs. Hungerford Pollen: Seven Centuries of Lace.

HENRICHSON OG LIES BOKTRYKKERI • KRISTIANIA